

LAS skapar ett klassamhälle på arbetsmarknaden

Newsmill den 23 februari 2009

På dagens svenska arbetsmarknad finns en tydlig skiljelinje mellan en kärngrupp av fast anställda, med starkt anställningsskydd, och en ökande grupp tidsbegränsat anställda, med svagt skydd. De förändringar som gjorts i LAS sedan början av 1990-talet har främst gått ut på att underlätta tidsbegränsade anställningar, medan det starka skyddet för fast anställda i stort sett lämnats intakt. Den ensidigt inriktade reformstrategin har lett till ett ökat gap i skydd för fast anställda i förhållande till skyddet för tidsbegränsat anställda. Förändringarna i LAS är sannolikt också en viktig förklaring till den ökande andelen tidsbegränsat anställda, särskilt bland ungdomar. Bland anställda ungdomar har idag över hälften ett tidsbegränsat jobb.

I boken *Effekter av anställningsskydd: vad säger forskningen?* (SNS Förlag, 2008) redogör jag för ett hundratal internationella och svenska studier på området. En av bokens tydliga slutsatser är att ett starkt anställningsskydd inte tycks påverka den genomsnittliga nivån på sysselsättning eller arbetslöshet, men att marginalgrupper på arbetsmarknaden missgynnas i förhållande till kärngruppen av anställda.

Reformstrategin att i huvudsak liberalisera reglerna enbart för tidsbegränsade anställningar har varit vanlig också i andra europeiska länder. Erfarenheterna från dessa länder pekar på att reformerna bidragit till fler tidsbegränsade anställningar, framför allt bland marginalgrupper, medan det totala antalet jobb knappast ökat. Alltså har arbetsgivarna i första hand ersatt fast anställda med tidsbegränsad personal när anställningsskyddet förändrats.

En tidsbegränsad anställning är inte nödvändigtvis något negativt. Ett tidsbegränsat jobb är bättre än inget alls och studerande med jobb vid sidan om och ungdomar som prövar sig fram på arbetsmarknaden har oftast inget större behov av ett fast jobb. För arbetsgivare ger anställningsformen flexibilitet vid tillfälliga arbetstoppar och möjlighet att utvärdera en anställds arbetskapacitet innan en fast anställning blir aktuell.

Men tidsbegränsade anställningar är problematiska om de leder till ökad segmentering på arbetsmarknaden. Segmenteringen tar sig uttryck i att en stor grupp ofrivilligt går mellan olika tidsbegränsade anställningar, medan kärngruppen fast anställda sitter i orubbat bo. Problematiskt är det också om arbetsgivare undviker att omvandla tidsbegränsade kontrakt till fasta. Paradoxalt nog kan en sådan situation uppstå även om en tidsbegränsat anställd anses som produktiv av arbetsgivaren, eftersom en fast anställning innebär höga uppsägningskostnader för denne.

Ett ytterligare problem med fler ”lösa förbindelser” på arbetsmarknaden är att incitamenten till fortbildning på arbetsplatsen försvagas. Om den enskilde arbetstagaren uppfattar att det är en låg sannolikhet att den tidsbegränsade anställningen ska omvandlas till ett fast jobb är det knappast lönt för denne att satsa på att bli mer produktiv i jobbet. Mindre produktiva anställda innebär i förlängningen också minskad ekonomisk tillväxt.

Om man vill åtgärda det växande gapet i skydd mellan fasta och tidsbegränsade anställningar, finns i princip två sätt att gå tillväga. Antingen försvåras möjligheterna till tidsbegränsade anställningar eller så försvagas skyddet för fasta. Båda strategierna innebär risker, men det finns exempel på lyckade reformer på området. I Spanien minskades gapet mellan anställningsformerna 1997, genom att uppsägningskostnaderna minskades under de två första åren av en fast anställning för särskilda grupper, bland annat ungdomar. Reformen resulterade i fler och tryggare jobb för framför allt ungdomar. Fler tidsbegränsade anställningar omvandlades till fasta, utan att fler fast anställda blev uppsagda, vilket annars en del bedömare befarat.

Enligt min bedömning är det svårt att förhindra en ökad segmentering mellan tidsbegränsat och fast anställda på arbetsmarknaden utan en reformering av LAS.

Per Skedinger
Docent i nationalekonomi
Institutet för Näringslivsforskning